

HEBRANG GRGIĆ, IVANA.
ČASOPISI I ZNANSTVENA KOMUNIKACIJA.
Zagreb : Naklada Ljevak, 2016. 380 str. : ilustr. (djelomice u bojama) ; 24 cm. (Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu = Manualia Universitatis studiorum Zagrabiensis) (Bibliotheca Academica)
ISBN 978-953-303-889-6

Ana Barbarić

Znanstvena knjiga Časopisi i znanstvena komunikacija autorice Ivane Hebrang Grgić vrijedno je djelo čiji značaj prelazi granice informacijskih i komunikacijskih znanosti. Knjigu je objavila Naklada Ljevak pod vodstvom urednice Nives Tomašević u nakladničkom nizu *Bibliotheca Academica* u kojem se okupljaju znanstvene publikacije spomenutog nakladnika. Knjiga također pripada nakladničkom nizu *Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu*, što ukazuje na namjeru autorice da se ona koristi i kao sveučilišni udžbenik. Recenzenti publikacije su prof. dr. sc. Damir Boras, prof. dr. sc. Jelka Petrak i akademkinja Dubravka Oraić Tolić. Knjiga je, na određeni način, proizašla iz istoimenog kolegija koji autorica izvodi na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je i predstojnica Katedre za knjigu i nakladništvo. Razumljivo je stoga da je publikacija uvrštena u literaturu spomenutog kolegija zagrebačkoga studija informacijskih i komunikacijskih znanosti, no njezin značaj prepoznale su i kolege koje predaju srodne kolegije na drugim studijima informacijskih i komunikacijskih znanosti u Hrvatskoj, ali i u susjednim zemljama, tako da velik broj budućih knjižničarskih stručnjaka svoje prve spoznaje o znanstvenim časopisima te zakonitostima i obilježjima procesa znanstvene komunikacije stječe upravo iz tog djela. Samu strukturu djela predstaviti ćemo nešto kasnije, no u kontekstu korištenja publikacije kao sveučilišnog udžbenika želimo istaknuti kako je tekst pisan jasno i razumljivo te se stoga lako čita, a na kraju svakog poglavlja istaknute su najznačajnije natuknice koje studentima zacijelo olakšavaju pripremu ispita. Iz toga se vidi da autorica svakodnevno radi s mladim ljudima te zna metodički oblikovati nastavne materijale. Kako je problematika znanstvene komunikacije s naglaskom na časopisima kao glavnom mediju te komunikacije vrlo široko i složeno područje o kojem se može pisati s mnogo različitih gledišta, željeli bismo još

istaknuti kako je Ivana Hebrang Grgić uspjela u ovom djelu pružiti preglednu i iscrpnu, no isto tako i jasnu i konciznu sintezu, što nije nimalo jednostavno učiniti. Trud autorice i značaj djela prepoznati su na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, tako da je Ivana Hebrang Grgić u 2017. dobitnica Godišnje nagrade Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu upravo za autorstvo znanstvene knjige Časopisi i znanstvena komunikacija. Kako se nagrađena knjiga, među ostalim, bavi i temom otvorenog pristupa, ističemo kako je Ivana Hebrang Grgić u 2016. dobila i priznanje “Europes Open Access Champion” udruge SPARC kao jedan od najistaknutijih promotora otvorenog pristupa u Europi.

Uz *Uvod* i *Zaključak*, knjiga donosi deset poglavlja: *Počeci moderne znanstvene komunikacije*, *Sudionici procesa znanstvene komunikacije*, *Struktura znanstvenih časopisa*, *Kontrola kvalitete znanstvenih radova*, *Načini citiranja u znanstvenim radovima*, *Identifikacijske oznake*, *Trošak objavljivanja i modeli financiranja znanstvenih časopisa*, *Znanstvena čestitost pri objavljivanju znanstvenih radova*, *Otvoreni pristup znanstvenim informacijama* i *Neobičnosti u znanstvenoj komunikaciji*. Knjiga je za hrvatske nakladničke prilike bogato i kvalitetno urednički opremljena. Popis literature broji čak 515 bibliografskih jedinica te ima značaj, usudili bismo se reći, specijalne bibliografije koja zainteresiranim stručnjacima pruža temelj za daljnje čitanje, istraživanje i pisanje u ovom području. Kazalo imena i pojmova izradila je Drahomira Cupar, a nakon toga slijede popisi kratice te popisi priloga s izvorima, kao i autoričin životopis. Knjiga sadrži brojne grafičke prikaze i ilustracije, od kojih su neke i u boji, a kao što je već istaknuto, svi njihovi izvori popisani su u zasebnom dodatku uz sadržaj. Ističemo da je riječ o izdanju u tvrdom uvezu čijem su oblikovanju doprinijeli i lektorica Ivana Buljubašić te Luka Gusić i Jasenka Bulj koji su bili zaduženi za grafičko oblikovanje.

Kako knjiga daje pregled razvoja znanstvene komunikacije putem recenziranih znanstvenih časopisa, prvo poglavlje pod naslovom *Počeci moderne znanstvene komunikacije* upućuje čitatelja u nastanak moderne znanosti s naglaskom na važnim promjenama koje su se dogodile u 17. stoljeću, što obuhvaća stvaranje temelja moderne znanosti i znanstvenih metoda, jačanje svijesti o važnosti intelektualnog vlasništva, nastanak velikih znanstvenih knjižnica, početak razvoja knjižničarstva kao struke i početak objavljivanja znanstvenih časopisa.

Slijedi poglavlje naslovljeno *Sudionici procesa znanstvene komunikacije*, koje odgovara na pitanje komu je uopće važna znanstvena komunikacija te objašnjava dvostruku ulogu znanstvenika. Isto tako, autorica se u navedenom poglavlju bavi ulogom izdavača i znanstvenika u procesu znanstvene komunikacije te ukazuje na razloge nastanka krize dostupnosti znanstvenih informacija. Zanimljivo je istaknuti da se Ivana Hebrang Grgić u ovom poglavlju prihvatila rješavanja aktualne dileme objavljivanja tiskanog ili elektroničkog časopisa na način da su po-

brojani argumenti protivnika i zagovornika elektroničkog objavljivanja. Autorica iznosi i vlastiti zaključak, no komu daje za pravo, nećemo otkriti na ovom mjestu.

Sljedeća tri poglavlja (*Struktura znanstvenih časopisa i članaka*, *Kontrola kvalitete znanstvenih radova* i *Načini citiranja u znanstvenim radovima*) predstavljaju vrlo vrijedno štivo ne samo studentima informacijskih i komunikacijskih znanosti već i svima koji kao autori, recenzenti i mladi, možda ne dovoljno iskusni, urednici preuzimaju neku od navedenih uloga u procesu znanstvene komunikacije. U svim znanstvenim područjima, poljima i granama objavljuju se znanstveni časopisi, a dionicima tog procesa u Hrvatskoj nedostajao je ovakav didaktičko-metodički materijal. Ta tri poglavlja posebice ukazuju kako značaj knjige prelazi granice informacijskih i komunikacijskih znanosti, a da ih je autorica znala napisati u smislu unapređivanja znanstvene komunikacije hrvatske znanstvene zajednice, dokazuje i autoričin urednički rad. Urednička knjiga Ivane Hebrang Grgić objavljena 2015. u izdanju Školske knjige pod naslovom *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti sada je dostupna i u otvorenom pristupu* (<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/9115/>).

Nakon toga slijedi poglavlje pod naslovom *Identifikacijske oznake*, u kojem se ukazuje na važnost identifikacijskih oznaka, a prikazani su i analizirani CODEN, ISSN i DOI, kao i jedinstveni identifikatori znanstvenika, primjerice ISNI i ORCID.

Poglavlje pod naslovom *Trošak objavljivanja i modeli financiranja znanstvenih časopisa*, među ostalim, opisuje i neke modele financiranja u elektroničkoj sredini koji obuhvaćaju naplatu troškova od autora, korištenje volonterskog rada, vezanje pretplata na tiskano i elektroničko izdanje, vezanje pretplata na više časopisa, naplatu po pristupu članku, oglašavanje, prikupljanje dobrovoljnih priloga, prodaju suvenira i skupno financiranje.

Slijedi poglavlje *Znanstvena čestitost pri objavljivanju znanstvenih radova* u kojem se objašnjava što je plagiranje te kako ga otkriti i izbjeći, odnosno koji su postupci nakon otkrivanja plagiranja. Poglavlje sadrži i raspravu o problemu utvrđivanja autorstva znanstvenih radova, kao i preporuke za autore, urednike i recenzente.

Nakon toga slijedi poglavlje pod naslovom *Otvoreni pristup znanstvenim informacijama*. Definiran je pojam otvorenog pristupa te su objašnjeni uzroci njegova nastanka. U poglavlju je dan i pregled razvoja časopisa i repozitorija dostupnih u otvorenom pristupu, ponuđene su definicije i objašnjene razlike između digitalnog repozitorija i institucijskog repozitorija, objašnjena je citatna prednost otvorenog pristupa te je pružen osvrt na otvoreni pristup u Hrvatskoj. Obradena je i problematika autorskog prava u otvorenom pristupu, a govori se i o negativnim posljedicama otvorenog pristupa poput pojave časopisa i izdavača upitne kvalitete. Otvoreni pristup analiziran je i u kontekstu društvenih mreža, a razmotren je i

njegov utjecaj na nova radna mjesta u knjižnicama. Poglavlje završava osvrtom na budućnost otvorenog pristupa.

Zaključno poglavlje pod naslovom *Neobičnosti u znanstvenoj komunikaciji*, osim što je informativno, vrlo je zabavno. Čitatelj primjerice može saznati kako je moguće da hrčak bude suautor u znanstvenom radu jednog nobelovca ili to da postoji rad u kojem je autor jedan znanstvenik i 29 učenika starosti od osam do deset godina. No poglavlje govori i o sadržajnim neobičnostima, kao i o računalnim programima za automatsko generiranje znanstvenih članaka. Obrađena je i važna tema računalnog kriminala i znanstvene komunikacije koja se ne odnosi isključivo na ukradene i otete časopise u kontekstu otvorenog pristupa.

Možemo zaključiti kako je nesumnjivo da knjiga *Časopisi i znanstvena komunikacija* u hrvatskoj znanstvenoj literaturi predstavlja svjež i relevantan izvor spoznaja i promišljanja o povijesti, poteškoćama i mogućnostima časopisa kao najznačajnijeg medija znanstvene komunikacije.